

Czímeresleveleink és egyéb nemesi irataink gyűjteményének gyarapodása a következő:

1. 1623 január 16. Regensburg. II. Ferdinand birodalmi czímereslevele Roth Hermann részére.

2. 1638. július 4. Deés. I. Rákóczy György czímereslevele Vajda János részére.

3. 1657. márczius 6. Bécs. III. Ferdinánd czímereslevele Szalay Mihály részére.

4. 1658. november 24. Segesvár. Barcsay Ákos erdélyi fejedelem czímeres nemeslevele Nagy, másképp Szabó János részére.

5. 1675. augusztus 3. Radnóth. Apafi Mihály czímeres nemeslevele Pap Keresztély részére.

6. 1784. márczius 26. Bécs. II. József czímereslevele Landerer János Mihály részére.

7. 1797. június 20. Bécs. I. Ferencz átírja és megerősíti II. József előző czímereslevelét.

A letéteményezett családi levéltárak száma nem gyarapodott. Kiegészítést nyert azonban a Szirmay család levéltára Szirmay Balamér útján 97, és a Lippich család levéltára Lippich Kálmán útján 3 db. irattal.

A lefolyt évnegyedben 22 kutató 1700 iratot használt. Kikölesönöztetett 15 téritvényen 367 db. irat.

Az új szerzemények teljesen feldolgoztattak. A középkori oklevelek czédulázása, mely a mult évnegyedben kezdetett meg, 1358-ig haladt.

A letétemények közül folytattatott a Szirmay család levéltárának rendezése, melyből az újabb küldemények kerültek rendezés alá. Folyamatban van továbbá a Melcer és a Szent-Iványi család levéltárának lajstromozása.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

1902 JANUÁR 1-TŐL MÁRCZIUS 31-IG.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteleles példányokban 2741 db., ajándék útján 570 db., vétel útján 231 db., áthelyezés útján 38 db., összesen 3584 db. nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezen felül köteleles példányok czímén beérkezett: gyászlap 1263 db., hivatalos irat 180 db., alapszabály 142 db., perirat 12 db., zárszámadás 185 db., püspöki körlevél 100 db., másor 301 db., színlap 2185 db., falragasz 786 db., vegyes 510 db., összesen 5664 db. apró nyomtatvány.

Vételre fordítottatott 6499 korona 62 fillér, 105 márka, és 25 lira.

Ajándékaikkal a következők járultak a könyvtár anyagának gyarapításához: Abafi Aigner Lajos, Aradi első takarékpénztár, Bartha Miklós, Bigoni Guido Genuából, Bihari Jenő, Budapest székes főváros tanácsa, Csatáry Lajos, Ellenzék könyvnyomda Kolozsvárról (2 db.), Érseki iroda Egerből, Érseki iroda Kalocsáról, Fejérvármegye alispánja Székesfejérvárról, Földmívelésügyi miniszterium, Gyalui Farkas Kolozsvárról (15 db.), Horváth Géza (12 db.), Izraelita magyar irodalmi társaság (2 db.), Kaiserliche Akademie der Wissenschaften Bécsből (6 db.), Képviseletlázi iroda (24 db.), Kereskedelemügyi miniszterium (4 db.), Komárommegyei múzeum-egyesület, Kutschera József Komáromról, La chronique de France Parisból (2 db.), Leitgeb Imre, M. kir. állami számvevőszék, Magyar Tudományos Akadémia (13 db.), Ministero della publica istruzione Romából, Országos magyar gazdasági egyesület, Pénzügyi Hírlap szerkesztősége. Polgármesteri hivatal Trebonéből, Püspöky Gracian (3 db.), Raffay Ferenc Eperjesről, Schönherr Gyula (5 db.), Shiratori K. (2 db.), Smithsonian institution Washingtonból (57 db.), Szalay Imre (7 db.), Szalay Károly (24 db.), ifj. Szinnyei József (2 db.), Thallóczy Lajos Bécsből, Vallás- és közoktatásügyi miniszterium.

Külön kell felemlítenünk a Delhaes-féle gyűjteménynek könyvtárunkba jutott részét (381 kötet), mely túlnyomó részben művelődéstörténeti munkákból áll. Ezek közt a legkiválóbbak egy sorozat XVI—XVIII. századbeli vívó-könyv, Ovidius átváltozásainak közel negyven régi illusztrált kiadása, Terentius komédiáinak első illusztrált kiadása 1493-ból, egy Spitzenmusterbuch 1612-ből stb.

Nevezetesebb szerzemények: Joannis de Thurócz, Chronica Hungariae. Augsburg, 1488; festés nélküli tiszta pergament-példány (4400 kor.). Károli Gáspár, Szent biblia. Basel, 1751; XIX. századbeli szép debreczeni kötéssel (180 kor.). Kräuter-Wein. Silein, 1670 (30 kor.). Calendarium Tyrnaviense ad A. 1709. (21 kor.) Edmundi Campiani, Rationes decem. Tyrnaviae, 1700. (6 kor.) és több kiválóan becses munka a Folliot-Crenneville-féle gyűjteményből.

A könyvtár helyiségeiben a lefolyt évnegyedben 6618 egyén 15,446 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján pedig 666 egyén 1047 kötetet használt.

A lefolyt negyedévben 975 munka osztályoztatott, a melyekről összesen 1476 czédula készült. Kötés alá készítettett 339 munka 650 kötetben. 81 késedelmes kölcsönzőtől reklamáltuk meg a kint lévő könyveket. A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe 422 csomag érkezett; ugyaninnen 886 levél expe-

diáltatott, a melyből 406 reklamálás volt. Az 1897. évi XLI. törvényczikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen peres eljárás megindítása 165 esetben kéretett.

II.

A *kézirattár* a lefolyt évnegyedben összesen 11 kézirattal és 41 db. irodalmi levéllel gyarapodott. Ebből 3 kézirat és 40 db. irodalmi levél ajándék, 8 kézirat és 1 db. irodalmi levél pedig vétel útján szereztetett meg.

Ajándékozók voltak: Farnady József és Leszik Károly. Vételre összesen 142 k. fordítottatott.

A gyarapodás nevezetesebb darabjai egyaránt kiemelendők: Perczel Mór jegyzeteivel ellátott 1848—1867-re vonatkozó nyomtatvány-gyűjtemény; Jósika Miklós br., A hat Uderszky leány III. kötetének eredeti kézírata; Berzeviczy Gergely, Über das ungarische Militär-System; Kovachich M. G., Scriptorum Rerum Hung. Anecdotorum Inventarium című eredeti kézírata; végül Zichy Mihálynak 41 s Vörösmarty Mihálynak 1 eredeti levele.

A negyedévi szerzemények feldolgozásán kívül folytatott az Egressy-gyűjtemény rendezése s az irodalmi levelestárnak betűrendes átalakítása.

Az évnegyed folyamán 48 kutató összesen 93 kéziratot használt.

III.

A *hírlap-osztály* gyarapodása: *a)* Köteles példányokból; kimutatással csomagokban: 50 évf. 11,696 szám; egyes számokban 130 évf. 4008 szám; *b)* Ajándék útján a Nemzeti Casinó és Országos Casinótól külföldiek 12 évf. 6119 szám; a kolozsvári egyetemi és múzeumi könyvtárból hazaiak 5 évf. 347 szám. Összesen 197 évf. 22,170 szám.

A kolozsvári egyetemi s múzeumi könyvtárból hozzánk kerültek a Kolozsvári Magyar Futár 1856. évf. Kolozsvári Színházi Közlöny 1859—60. évf. Kelet 1882. évf. I. fele. Munkások Ujsága 1848, 1—33. szám. Több 1848—49. számok kiegészítésül és duplumok 1848—49-ből mintegy 1300 szám.

A könyvtárban 897 olvasó 2174 kötetet, házon kívül 20 olvasó 59 kötetet, összesen 917 olvasó 2233 kötetet használt.

Végzett munka: *a)* Czéduláztatott 59 hírlap 67 évfolyama; *b)* Átnézetett 197 hírlap 22,170 száma. A köteles példányok, melyek kimutatással (csomagokban) beérkeztek a gyarapodási könyvbe irattak és a nyilvántartási lapokra vezettettek, ezeken kívül a számokban beérkezett hírlapok is összegezve hetenként beirattak, betürendbe osztályoztattak és elhelyeztettek. A csomagküldeményekben hiányzó hírlapszámok azonnal reklamáltattak és

ezek is följegyeztettek. Végül Kereszty Istvánnak Kolozsvárra történt kiküldetése (jan. 16—19.) említendő fel, az ottani egyetemi s múzeumi könyvtár igazgatója által följánlott hírlapduplumok kiválasztása és elszállítása végett, mely kiküldetés jó eredménnyel járt a hírlap-könyvtárra nézve, a mennyiben pár 1848—49-es hírlapot és az azontúliakból is többet kiegészített és a leginkább használt 1848—49. duplum-hírlapjainkat is teljesebbé tette.

IV.

A *levéltári osztály* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 17, vétel útján 56, örök letétemény útján 329 darabbal, összesen 402 darabbal gyarapodott.

Vételre fordítottatott 84 korona.

A törzsanyag gyarapodása között van 11 eredeti középkori oklevél, 14 db. újabbkori irat, 1 db. nemesi irat, 44 db. az 1848/49-iki szabadságharcra vonatkozó irat és nyomtatvány, 2 db. fénykép és 1 db. pecséthasonmás.

Ajándékaikkal Petrovay György jáász-nagykürüi földbirtokos, Posta Béla kolozsvári egyetemi tanár és a zólyom-brezói m. kir. vasgyári hivatal gyarapították a gyűjteményt.

Szerzeményeink között külön megemlítést érdemelnek a Petrovay György által ajándékozott középkori oklevelek, 4 db. a XIII. és 7 db. a XV. századból, melyek közül az utóbbiak nagyobb része a Szentmihályi Turóczy családra vonatkozik.

Nemesi irataink gyűjteménye egy darabbal gyarapodott: ez Mária Teréziának Bécsben 1756. január 19-én Tamposch Xavér Ferencz részere adományozott címereslevele.

Örök letétemény útján a gróf Széchenyi család levéltára gyarapodott gróf Széchenyi Béla v. b. titkos tanácsos, a szent korona öre és gróf Széchenyi Aladár részéről 329 darabbal, az utóbbi a néhai gróf Széchenyi Pál földművelésügyi miniszter 326 darabba rugó iratait szolgáltatatta be, melyek kívánságához képest külön csoportként fognak a családi levéltárban elhelyeztetni.

A lefolyt évnegyedben 51 kutató 8003 iratot és 32 fényképet használt. Kikölcsönözöttetett 25 térítvényen 203 db. irat, 5 db. fénykép és 19 db. pecséthasonmás.

A törzsanyaghoz tartozó új szerzemények feldolgozásán kívül készült a középkori oklevelek czédulázása 1358-tól 1380-ig és folytatott az 1848/49-iki proklamációknak a mult év közepén megkezdett, de egyik levéltári tisztviselő hosszabb távolléte miatt félbeszakadt czédulázása. Elkészült az 1901. évi szerzemények bevezetése a végleges növedéki naplóba, bevezettetett a keltezés és a kiállító megjelölésével 70 tétel alatt 3289 db. irat, nyomtatvány, fénykép és pecséthasonmás és 4 családi levéltárnak 3235 darabra rugó anyaga.

A családi levéltárak közül befejeztetett a Szirmay család levéltárának rendezése; a három különböző küldeményben beérkezett levéltár egyesített anyaga, 7 db. XIV., 54 db. XV., 36 db. XVI. századi mohácsi vész előtti eredeti oklevelet, 29 db. középkori oklevél másolatát, 414 db. XVI. századi mohácsi vész utáni, 3155 db. XVII., 9315 db. XVIII., 9069 db. XIX. századi iratot, 207 db. genealogiai táblát, 68 db. levéltári lajstromot és 55 db. rajzot, összesen 22,436 darabot foglal magában. Befejeztetett továbbá a Melczér család levéltárának rendezése és lajstromozása; a 20,169 darabot magában foglaló levéltár egyes korszakok szerint való pontos számadatai a revízió befejezte után lesznek közölhetők. Megkezdett a báró Bánffy család levéltárának rendezése és gróf Széchenyi Pál iratainak lajstromozása. Folyamatban van és a XIX. század harminczas éveig haladt a Szent Ivány család levéltárának lajstromozása.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA 1901-BEN.

A Magyar Tud. Akadémia könyvtárának 1901 évi állapotról az Akadémia Értesítő f. évi május havi (149.) füzeté a következő jelentést közli:

Az Akadémia elnöksége múlt évi október hóban a főkönyvtárnoknak szabadságot engedélyezvén, szabadságideje tartamára *Hellebrant Árpád* alkönyvtárnokot bízta meg a főkönyvtárnoki teendők végzésével.

A rendes könyvtári munkálatok, ugyszintén a beérkezett művek naplókönyvbe iktatása, köttetése és lajstromozása, mint eddig, a lefolyt évben is rendszerint végrehajtottak. Különös gondot és munkát igényelt azonban a folytatásos és gyűjteményes munkák újabb köteteinek a katalógusokba való bevezetése, a mi 1896 óta úgyszólván abbamaradt, úgy hogy a katalógusok nem nyújtottak kellő felvilágosítást arra nézve, vajjon a gyűjteményes munkák mely évekig találhatók a könyvtárban. Ennek pótlása természetesen nagyobb időt igényelvén, a folyó évben is folytatni fog.

Mínthogy évek óta csak a nagyobb terjedelmű kötetes munkák katalógizáltattak, a kisebb füzetes munkák azonban beiratlanul hevernek a szakokban, a múlt év utolsó három hónapjában ezeknek bekötetésére és lajstromozására került a sor. Tekintélyes az ily terjedelmű munkák száma, ennél fogva a jelen évben is sok időbe fog kerülni ezeknek lajstromozása.

Szükségesnek látszik a kéziratárban történt fontosabb mozzanatokat is e helyen megemlíteni. Az igazgató-tanács m. é.